

Rejserapport vedrørende Socialudvalgets studietur til Lissabon og Zürich

Tidspunkt: 5. – 10. marts 2023
Sted: Lissabon, Portugal og Zürich, Schweiz
Deltagere: Camilla Fabricius (S), Mette Thiesen (DF), Torsten Gejl (ALT), Alexander Ryle (LA), Theresa Berg Andersen (SF), Maria Durhuus (S), Nanna W. Gotfredsen (M), Sara Emil Baaring (S)
Ledsaget af: Udvalgssekretær, Charlotte Avnsted-Vilman, udvalgsassistent, Sherie Del Prado Falding Sørensen og udvalgssekretær Nikolaj Beuschel.

21. april 2023
Socialudvalget

1. Formål

Formålet med studieturen var at se nærmere på modeller for afkriminalisering af besiddelse af stoffer, der styrker indsatsen mod stofbrug og afhængighed gennem en målrettet indsats, der fokuserer på en social- og sundhedsfaglig intervention frem for fokus på straf. Studieturen skulle gøre udvalget klogere på, hvordan en styrket helhedsorienteret indsats kan opnås gennem modeller for afkriminalisering af stoffer. Der var således ikke tale om at se på modeller for legalisering af stofbrug, men modeller, hvor besiddelse af stoffer til eget forbrug ikke længere medfører en strafferetlig sanktion - som f.eks. en bøde, men i stedet f.eks. et tilbud om behandling i sundhedssystemet og parallelt hermed styrkede sociale indsatser, der kan give borgerne styrkede muligheder for f.eks. uddannelse og beskæftigelse.

2. Baggrund

Portugal

I Portugal har man siden 2001 haft en model for afkriminalisering af stofbrug for de mest udsatte borgere. I henhold til Portugal-modellen er besiddelse af små mængder af narkotika ikke en kriminel handling. I stedet vil stofmisbrugere, der bliver taget med besiddelse af små mængder af narkotika, blive henvist til en kommission, som vil vurdere deres situation og bestemme, om de har brug for behandling.

Kommissionen er reelt set et fagligt udvalg, hvor fagpersoner foretager en vurdering af stofbrugets karakter og eventuelle behov for social- eller sundhedsfaglig opfølgning i dialog med stofbrugeren. Formålet med interventionen er at give stofbrugeren klar og direkte besked om risici ved fortsat stofbrug og oplyse om behandlingsmuligheder og andre relevante tilbud.

Portugal har siden indførelsen af Portugal-modellen i 2001 oplevet markante forbedringer på parametre som antallet af overdoser, nye hiv-infektioner og nye tilfælde af hepatitis C som følge af injektioner samt narkotikarelaterede dødsfald.

Schweiz

Schweiz har en progressiv politik på stofmisbrugsområdet og har særligt fokuseret på skadesreduktion og narkotikakontrol. Schweiz har etableret et system af offentlige og private stofmisbrugsbehandlingsindsatser, der er tilgængelige for borgere, der lider af stofmisbrug. Disse indsatser omfatter terapeutiske miljøer, substitutionsbehandling med metadon og buprenorfin, fokus på reduktion af overdosis og forebyggelse af stofmisbrug.

I Schweiz har man siden 1994 haft forsøg med lægeordineret heroin til de mest udsatte stofmisbrugere, og i 2008 blev forsøget gjort permanent ved en folkeafstemning. Ordningen udgøres af en kontrolleret heroinudlevering, hvor stofbrugere kan få adgang til ren, farmaceutisk heroin på recept under tæt lægeligt tilsyn. Man har i Schweiz oplevet en klar forbedring for de mest udsatte stofmisbrugere i forhold til sociale forhold, livskvalitet, sundhed og kriminalitetsgrad.

Samlet set har Schweiz en tilgang til stofmisbrugsproblemet, hvor skadesreduktion og behandling prioriteres over straf.

3. Væsentligste punkter fra besøget

Delegationen indledte studieturen med et besøg i den danske Ambassadørbolig, hvor den danske ambassadør i Portugal, Maria Nilaus Tarp, fortalte om portugisiske samfundsforhold og politik. Repræsentanter for den danske ambassade i Portugal ledsagede delegationen under opholdet i Lissabon. Indflyvningen til portugisiske forhold varede en times tid og koncentrerede sig bl.a. om Portugals energipolitik, om Portugals

historie som tidligere kolonimagt og naturligvis om resultaterne af Portugal-modellen på stofmisbrugsområdet.

Delegationen tog derefter videre til den centrale portugisiske organisation, der har forestået arbejdet med implementeringen af den portugisiske model, SICAD, den nationale styrelse for intervention imod stofmisbrug og afhængighed. Her tog direktør João Goulão sammen med et par ansatte imod.

João Goulão lavede en gennemgang af udviklingen i Portugal siden 2001, hvor man indførte den nye politik, som er kendt under benævnelsen Portugal-modellen, hvor fokus er på hjælp og rehabilitering fremfor på straf. Resultaterne har været positive for Portugal på en række parametre over en årrække. Således er særligt antallet af stofbrugere med et problematisk forbrug af stoffer faldet markant, ligesom følgevirkninger som hiv-infektioner og antallet af overdoser er faldet.

Et andet af de centrale besøg for delegationen var besøget hos Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug (EMCDDA). Her redegjorde direktør Alexis Goosdeel i selskab med en gruppe ansatte først for centrale begreber indenfor afkriminalisering af stofmisbrug, hvor der er mange forskellige modeller i spil i forskellige lande og retslige systemer. Delegationen fik også oplæg om forskellige tilgange til skadesreduktion, som er det social- og sundhedspolitiske udgangspunkt for indsatser mod stofmisbrug. Endelig redegjorde EMCDDA for deres europæiske netværk for overvågning af narkotiske stoffer, som er skabt for at have overblik over narkotiske stoffer, der er i omløb på det europæiske marked – med særligt fokus på nye hidtil ukendte varianter af narkotiske stoffer.

Besøget i Lissabon bød også på besøg i en mobil gadeindsats, hvor der bliver udleveret metadon fra minibusser. I minibusserne er der også mulighed for at blive undersøgt af sundhedspersonale, ligesom der er faciliteter i busserne til stofindtagelse. Den mobile gadeindsats er en del af den samlede portugisiske struktur mod stofmisbrug, som bl.a. omfatter stofindtagelsesrum, drop-in centre for stofbrugere og faciliteter for analyse af stoffer.

Schweiz

Dernæst rejste delegationen videre til Schweiz, hvor den i selskab med repræsentanter fra den danske ambassade i Berlin, som er den

ansvarlige danske repræsentation til Schweiz, besøgte udvalgte organisationer og indsatser, som arbejder med stofmisbrug i Zürich.

Schweiz' politik på stofmisbrugsområdet hviler på fire søjler, den såkaldte 4-Säulen-Politik: Forebyggelse, terapi og behandling, skadesreduktion og undertrykkelse [af stoffer og stofbrug, tysk: Repression]. Schweiz' politik på stofmisbrugsområdet blev tegnet i 1991, hvor forbundsregeringen reagerede på en meget tydelig stofscene og heraf følgende sociale og sundhedsmæssige problemer. Forbundsregeringen besluttede i 1991 pr. dekret, at schweizisk misbrugspolitik fremover skulle hvile på de fire søjler, og hertil at indsatsen i de fire søjler skulle være præget af samarbejde mellem sektorer, forskning og heraf evidens samt en væsentlig kommunikation om resultaterne til befolkningen.

Første besøg for delegationen var den almennyttige organisation Arud, som har eksisteret siden 1991, og som i 2005 overtog en ejendom i centrum af Zürich, hvor der tidligere har ligget en bank. Arud er stiftet af læger og har som sit udgangspunkt, at den arbejder for mennesker, hvis helbred er eller truer med at blive svækket af misbrugsforstyrrelser og/eller adfærdsafhængighed. Organisationen arbejder både med psykologiske, fysiske og sociale aspekter. Lederen af den psykiatriske afdeling, Thilo Beck, tog imod delegationen.

Arud arbejder særligt indenfor tre af de nævnte søjler: Forebyggelse, terapi og behandling samt skadesreduktion. I organisationen er der både udlevering af og faciliteter til indtagelse af stoffer, samtidig at der er ansatte psykologer og psykiatere, der forestår den terapeutiske indsats. Organisationen er også en væsentlig del af den schweiziske forskningsscene om stofmisbrug og effekter forskellige indsatser.

Delegationen besøgte derefter Zürichs socialforvaltning, hvor socialborgmester Raphael Golta fortalte mere indgående om, hvordan Zürich og den meget markante stofmisbrugsscene i 1980'erne havde haft stor betydning for den schweiziske misbrugspolitik.

Delegationen besøgte også organisationen Sip Züri, som er en offentlig drevet organisation, der er grundlagt af bystyret i Zürich. Organisationen beskæftiger sig med alle de ovenfor nævnte søjler, forebyggelse, terapi og behandling, skadesreduktion og undertrykkelse af stoffer. Sip Züri har flere forskellige gadeteams, som er opsøgende i forhold til stofscenen, den har socialambulancer,

stofindtagelsesrum og har generelt en formidlende rolle mellem politi, frivillige organisationer på stofmisbrugsområdet og borgere og erhvervsliv i Zürich. Således fungerer gadeteamsne også konfliktnedtrappende, som man fx kender det fra Natteravnene i en dansk kontekst. Delegationen var med på en byvandring med et gadeteam.

Endeligt besøgte delegationen Narkotikainformationscentret (DIZ), som er en organisation, der tilbyder løbende ambulante og mobile stoftjek, herunder ved fester og festivaler. Kontrollen omfatter en kemisk stofanalyse og en obligatorisk personlig konsultation. DIZ står også for at indrapportere dens arbejde til de schweiziske myndigheder som en del af den samlede overvågning af stofscenen.

4. Opfølgning

Socialudvalget har besluttet at nedsætte et underudvalg, der skal se på, hvordan erfaringerne fra studieturen kan tages med videre i en dansk kontekst, herunder særligt i forhold til regeringsgrundlaget, hvor det bl.a. er anført, at "se på muligheden for at tænke i nye indsatser, der kan sikre mere værdighed for f.eks. mennesker med massive misbrugsproblemer".